

e-ISSN: 2630-6417

International Journal Of
Social, Humanities And
Administrative Sciences
(JOSHAS JOURNAL)

Vol: 8 Issue: 55
Year: 2022 AUGUST
Pp: 1015-1020

Arrival
11 July 2022
Published
31 AUGUST 2022

Article ID
64027
Article Serial Number
9

DOI NUMBER
<http://dx.doi.org/10.29228/JOSHAS.64027>

How to Cite This Article
Şahin, S. (2022). "Bir Kamu Kurumunun Dönüşümü: Sosyal Güvenlik Kurumu Taşra Teşkilatı Tecrübesi", Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences, 8(55):1015-1020

International Journal Of Social, Humanities And Administrative Sciences is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.
This journal is an open access, peer-reviewed international journal.

Bir Kamu Kurumunun Dönüşümü: Sosyal Güvenlik Kurumu Taşra Teşkilatı Tecrübesi

A Public Institution's Transformation: Social Security Institution Provincial Organization Experience

Serdar Şahin

Dr., Siyaset Bilimci, İstanbul, Türkiye

ÖZET

Sosyal Güvenlik kavramının ortaya çıkışı sanayileşme ile ilgilidir. Sosyal Güvenlik modern devletin önemli bir gündemidir. Türkiye'de 1980 yılından itibaren serbest piyasa ekonomisine geçilmiş, kamu yönetimi anlayışı da bu çerçevede değişikliğe uğramıştır. Sosyal Güvenlik Kurumu bu dönüşümlerin derin bir biçimde etkilediği kurumlardan bir tanesidir. Sosyal güvenliğin temelde sosyal sigorta, sosyal yardım ve sosyal hizmetler gibi alanları kapsayan bir yapıya sahip olduğu söylenebilir.

Bu makalenin amacı, Türkiye'de özellikle 2000'li yıllardan itibaren yaşanan dönüşümü Sosyal Güvenlik Kurumu taşra teşkilatı örneği üzerinden değerlendirmeye çalışmaktır. Bu kapsamda, Sosyal Güvenlik Kurumu personeli olarak uzun süredir edinilen tecrübelerle istinaden yaşanan sorunlara yönelik bazı çözüm önerilerinde bulunmaya çalıştık. Makalenin ilk bölümünde Türkiye'de sosyal güvenliğin kilometre taşlarına göz attık. İlerleyen bölümlerde 2006 yılındaki sosyal güvenlik reformu ile gerçekleşen birleşmeyi ele aldık. Son bölümde ise Sosyal Güvenlik Kurumu Taşra Teşkilatı'nda yaşanan sorunlara ve çözüm önerilerine eğildik. Sosyal güvenlik; Devletin, vatandaşlarını sağlığı ve geleceğini teminat altına almasını sağlayan düzenlemeler bütünü olarak ifade edilebilir. Sosyal güvenlik alanında yapılacak yeni ve yetkin çalışmalara duyulan ihtiyaç ise açıktır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Güvenlik, Sosyal Güvenlik Kurumu, Taşra Teşkilatı, Dönüşüm, Reform

ABSTRACT

The emergence of the concept of Social Security is related Industrialization. Social security is an important agenda of the state. In the post-1980 period in Turkey, the public administration affected by the developments in the World has changed significantly. Social Security Institution is one of these institutions. Social Security consist of social insurance, social assistance and social services in general.

The aim of this article is to try to evaluate the transformation experienced in Turkey especially since the 2000s, through the example of the Social Security Institution provincial organization. The article consists of three parts. In the first part, the milestones of social security in Turkey are examined. In the second part, the Social Security Reform in 2006 is discussed. In the third chapter, the problems experienced in the Provincial Organization of the Social Security Institution and the solution proposals are presented. Competent studies in the field of Social Security are clear.

Keywords: Social Security, Social Security Institution, Provincial Organization, Transformation, Reform

1. GİRİŞ

Sosyal Güvenlik, sanayileşme sonrası dünyada ortaya çıkan önemli kavram ve kurumlardan bir tanesidir. Bu yönüyle sosyal güvenlik modern devletin önemli bir gündemidir. Sanayi Devrimi sonrasında Avrupa'da ortaya çıkıp, dünya çapında etkili olan yeni toplumsal düzen ve çalışma şartları sosyal güvenlik mekanizmalarının ortaya çıkmasına sebep teşkil etmiştir. Sosyal güvenlik uygulamaları, dünya çapında özellikle II. Dünya Savaşı sonrasında önem kazanmaya başlamıştır. ABD, Almanya ve Kuzey Avrupa ülkelerindeki uygulamalar Batı dışı ülkeler tarafından takip edilmiş ve benzer sistemlerin kurulması için çalışmalar yürütülmüştür. Sosyal güvenlik bir kavram olarak ilk kez 1935 yılında Amerikan Sosyal Güvenlik Kanunu'nda (The Social Security Act) kullanılmıştır. Sosyal Güvenlik Hakkı'na Birleşmiş Milletler'in İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 22. Maddesinde yer verilmiştir.

Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren kimi geçişkenlikler ve denemeler gözlenmekle birlikte 1980'li yıllara kadar devletçi bir politika izlenmiştir. Türkiye'de 1980'li yıllardan itibaren ise, dünyadaki gelişmelerle ilişkili olarak serbest piyasa ekonomisine geçilmiş ve liberal politikaların tercih edildiği bir döneme girilmiştir. Kamu yönetimi anlayışı da bu politikalar çerçevesinde yeniden düzenlenmiş ve bu kapsamda kamu kurumlarında ciddi dönüşümler yaşanmıştır. Bu noktada kamu yönetiminde dönüşümün merkezinde yer alan kurumlardan bir tanesinin Sosyal Güvenlik Kurumu olduğu söylenebilir. Çünkü Sosyal Güvenlik Kurumu söz konusu dönüşümlerin derin bir biçimde etkilediği kurumlardan bir tanesidir.

Bu makalenin amacı Türkiye'de kamu yönetimi alanında özellikle 2000'li yıllardan itibaren yaşanan dönüşümü, Sosyal Güvenlik Kurumu taşra teşkilatı örneği üzerinden değerlendirmeye çalışmaktır. Bu kapsamda Sosyal Güvenlik Kurumu taşra teşkilatında görevli bir personel olarak uzun bir süreç içerisinde edindiğimiz tecrübelerle

istinaden yaşanan sorunlara yönelik bazı çözüm önerilerinde bulunmaya çalışacağız. Sosyal Güvenlik Kurumu Türkiye’de ve yurt dışında yaşayan tüm Türk vatandaşlarına hizmet sunan bir kurumdur. Bu sebeple Türkiye’de Sosyal Güvenlik Kurumu’nun dönüşümü ve hizmet kalitesi kamu yönetiminin değerlendirilmesi açısından önemli bir meseledir. Makalenin ilk bölümünde Türkiye’de sosyal güvenliğin kilometre taşlarına göz atacak, ilerleyen bölümlerde 2006 yılındaki reform ile gerçekleşen birleşmeyi ele alacak, son bölümde ise Sosyal Güvenlik Kurumu Taşra Teşkilatı’nda yaşanan sorunlara ve çözüm önerilerine eğileceğiz. Sosyal güvenlik modern devletin önemli bir gündemidir.

Sosyal güvenlik; Devletin, vatandaşlarını sağlığı ve geleceğini teminat altına almasını sağlayan düzenlemeler bütünü olarak ifade edilebilir.

2. TÜRKİYE’DE SOSYAL GÜVENLİĞİN KİLOMETRE TAŞLARI

Türkiye Cumhuriyeti’nin Osmanlı Devleti’nden “modern anlamda” bir sosyal güvenlik sistemi devralıp almadığı yönünde farklı görüş ve tartışmalar bulunmaktadır. Bu makale kapsamında söz konusu tartışmalara girmeksizin, Cumhuriyet dönemi sosyal güvenlik sisteminin kilometre taşlarına göz atacağız. Türk sosyal güvenlik sistemi sosyal sigortalar üzerine kurulmuştur.

Cumhuriyetin ilk yıllarına göz atıldığında 1936 yılında çıkarılan 3008 sayılı İş Kanunu’nun bu alana ilişkin ilk önemli gelişme olarak göze çarptığı söylenebilir. Sosyal güvenlik alanındaki asıl önemli gelişmeler ise, II. Dünya Savaşı’nın ardından dünya çapında başlayan uygulamalara koşut olarak yaşanmıştır. Bu noktada Türkiye’de 1946-1960 arasında sosyal güvenlik alanında yaşanan önemli gelişmeler şu şekilde sıralanabilir;

- ✓ Tek Parti Döneminde; 4772 sayılı kanun ile iş kazası, meslek hastalıkları ve analık (1945),
- ✓ 4792 sayılı İşçi Sigortaları Kurumu Kanunu (1946),
- ✓ 5417 sayılı kanun ile ihtiyarlık (1949),
- ✓ 5502 sayılı kanun ile hastalık ve analık düzenlenmiştir. (1950)
- ✓ Demokrat Parti döneminde, 1957 tarihli 6900 sayılı kanun ile maluliyet, ihtiyarlık ve ölüm sigortaları düzenlenmiştir.
- ✓ 1949 yılında kabul edilip, 1950 yılında yürürlüğe giren, 5434 sayılı Emekli Sandığı Kanunu’yla, memurlara tek çatı altında sosyal güvence sağlanmıştır.

1961 Anayasası sosyal güvenlik alanında bir dönüm noktası olmuştur. 1924 Anayasa’sında sosyal güvenliğe ilişkin bir madde bulunmamaktaydı. Bu anlamda, 1961 Anayasa sosyal güvenlik açısından bir ilki teşkil etmektedir. 1961 Anayasası’nın 48. maddesinde sosyal güvenlik, 49. maddesi sağlık hakkına yer verilmektedir.

“Madde 48: Herkes; sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Bu hakkı sağlamak için sosyal sigortalar ve sosyal yardım teşkilatı kurmak ve kurdurmak Devletin ödevlerindedir.

Madde 49: Devlet, herkesin beden ve ruh sağlığı içinde yaşayabilmesini ve tıbbî bakım görmesini sağlamakla ödevlidir.

Devlet, yoksul veya dar gelirlili ailelerin sağlık şartlarına uygun konut ihtiyaçlarını karşılayıcı tedbirleri alır.” (1961 Anayasası: Madde 48,49)

1960-1980 döneminde Soğuk Savaş gündeminin belirlediği sosyalizm tartışmaları ve Avrupa’daki sosyal devlet olgusu Türkiye’yi de etkilemiştir. Sosyal devletin toplumun refah koşullarını iyileştirme amacı ile sosyal güvenlik kurumları oluşturma ve adaleti yaygınlaştırma temelinde şekillendiği söylenebilir. (Aydın, Çakmak,2017:1)

506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu (1964) bu noktada vurgulanması gereken bir adımdır. 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu’yla, her bir sigorta kolu için ayrı ayrı uygulanan kanunlar birleştirilerek, kanunu uygulamaktan sorumlu kurumun ismi Sosyal Sigortalar Kurumu (SSK) olarak değiştirilmiş, kapsamı genişletilmiştir. 1971 yılında yürürlüğe giren 1479 sayılı BAĞ-KUR Kanunu ise, esnaf, sanatkâr ve sair bağımsız çalışanlara yönelik bir kanundur. 1976 yılında çıkarılan 2022 sayılı kanun, 65 yaş ve üzerindeki muhtaç durumdaki vatandaşlara devlet tarafından maaş bağlanmasını sağlayan önemli bir sosyal güvenlik ve sosyal devlet uygulamasıdır.

24 Ocak 1980 Kararları ve aynı yıl yaşanan 12 Eylül 1980 Darbesi, Türkiye Cumhuriyeti’nin devletçi bir ekonomik ve politik modelden, serbest piyasa ekonomisine geçişe işaret etmekteydi. Sosyal güvenlik sisteminin de bu değişimlerden etkilenmemesi mümkün değildi.

Bununla birlikte esaslı dönüşümlerin 2000’li yıllarda gerçekleştiği söylenebilir. Sosyal güvenlik alanında 1980-2000 arasında yaşanan gelişmelere göz atıldığında bu gerçek anlaşılacaktır. Söz konusu dönemde sosyal güvenlik alanındaki önemli gelişmeler şu şekilde sıralanabilir;

1982 Anayasa’ında 1961 Anayasa’ında olduğu gibi sosyal güvenliğe ilişkin maddeler yer almıştır;

1982 Anayasa’sının 60. Maddesinde; “Herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir.

Devlet, bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar.” ifadesi yer almaktadır.

Anavatan Partisi Dönemi’nde (ANAP), 1983-1984 yıllarında 2925 sayılı Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanunu ve 2926 sayılı Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanunu kabul edilmiştir. 1983 tarih ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kanunu ile muhtaç çocuk, yaşlı ve engellilere yönelik hizmet verilmesi amaçlanmıştır.

1986 yılında 3294 sayılı kanunla Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu kurulmuştur.

1992 yılında DYP-SHP Koalisyonu döneminde (49. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti) 3816 sayılı Yeşil Kart Kanunu’yla sosyal devlet ilkesi çerçevesince yoksul vatandaşlara devlet hastanelerinde ücretsiz sağlık hizmeti verilmeye başlanmıştır.

1999 yılında Anasol-M Koalisyonu döneminde, 4447 sayılı kanun ile İşsizlik Sigortası uygulaması oluşturuldu. Bu kanun çerçevesinde emeklilik yaşının düzenlenmesi bugün tartışılmakta olan EYT (Emeklilikte Yaşa Takılanlar) meselesinin başlangıcı olarak tespit edilebilir. Sosyal güvenlik açıklarının ulaştığı boyut ve emekli maaşlarının ödenmesinde doğan güçlükler, 17 Ağustos 1999 Depremi’nin etkisiyle yarattığı yıkımla birlikte bu yönden bir kanunun çıkarılmasının temel sebepleri olarak sıralanabilir. 2001 yılında Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu’yla (4362 sayılı kanun), Türkiye’de sosyal güvenlik sisteminde tamamlayıcı sosyal güvenlik uygulamalarının devreye girmesi yönünde adım atılması 2001 Ekonomik Krizi sonrasında ortaya çıkan şartların bir yansıması olarak okunabilir.

Neo-liberal ekonomi politikalarının geçerli olduğu Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde, küresel rekabet şartlarına için ücretlerin düşük tutulmaktadır. Buna ek olarak kayıt dışı istihdam yaygın bir yöntemdir. Sosyal güvenlik primlerinin etkin bir biçimde toplanamaması ve sistemdeki boşluklar devasa boyutlarda sosyal güvenlik açıklarına sebep olmakta bu durum sosyal güvenlik sistemlerini kronik olarak sorunlu hale getirmektedir. Türkiye’de 2006 yılında AK Parti döneminde gerçekleştirilen reform ile hem sosyal güvenlik sistemlerindeki bu kronik sorunlara hem de önemli bir sorun alanı olarak çok başlılığa engel olunmak istenmiştir.

3. 2006 YILINDAKİ REFORM ÇERÇEVESİNDE SOSYAL GÜVENLİK KURUMU

Türkiye’de sosyal güvenlik alanında bugüne kadar yaşanan en büyük reform 2006 yılında gerçekleştirilmiştir. 2006 yılında çıkarılan, Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu’yla (5502 sayılı kanun) SSK Başkanlığı, BAĞ-KUR Genel Müdürlüğü ve Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü tek bir çatı ve Sosyal Güvenlik Kurumu adı altında birleştirilmiştir. Sosyal Güvenlik Kurumu’nun işleyiş ve işlemleri 5502 sayılı kanunun yanı sıra, yine 2006 yılında çıkarılan 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu’na göre yürütmektedir.

“Bu Kanunun amacı, sosyal sigortalar ile genel sağlık sigortası bakımından kişileri güvence altına almak; bu sigortalardan yararlanacak kişileri ve sağlanacak hakları, bu haklardan yararlanma şartları ile finansman ve karşılanma yöntemlerini belirlemek; sosyal sigortaların ve genel sağlık sigortasının işleyişi ile ilgili usul ve esasları düzenlemektir.” (5510 sayılı Kanun Madde 1)

Sosyal güvenlik sistemi, kısa vadeli ile uzun vadeli sigorta kollarından oluşmaktadır. Kısa vadeli sigorta kolları; hastalık, iş kazası, meslek hastalığı ve analık sigortasını kapsamaktadır. Uzun vadeli sigorta kolları ise; ölüm, yaşlılık ve malullük sigorta kollarını içermektedir.

5502 sayılı Kanunun 3. Maddesi’nde Sosyal Güvenlik Kurumu’nun amacıyla görevleri sıralanmaktadır.

4. SOSYAL GÜVENLİK KURUMU TAŞRA TEŞKİLATI: SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Bu bölümde Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) taşra teşkilatının genel yapısı, taşra teşkilatında yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri üzerinde duracağız. İlk olarak Kurumun genel yapısına göz atalım. 5502 sayılı Kanunun 4. Maddesinde Sosyal Güvenlik Kurumu’nun organları sıralanır;

- ✓ Genel Kurul
- ✓ Yönetim Kurulu
- ✓ Başkanlık

(Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu; Madde 4)

Başkanlık teşkilatı, Merkez ve Taşra teşkilatından meydana gelir.

(Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu; Madde 8)

Bu makalenin temel meselesini teşkil eden “taşra teşkilatı” Kanununun 27. Maddesinde ele alınmaktadır;

“Başkanlığın taşra teşkilatı; her ilde kurulan sosyal güvenlik il müdürlükleri ile sosyal güvenlik il müdürlüklerine bağlı olarak kurulacak sosyal güvenlik merkezlerinden oluşur. İl ve ilçelerde nüfus, sigortalı ve genel sağlık sigortalısı sayısı, işyeri sayısı, işlem yoğunluğu ve belirlenecek diğer kriterler doğrultusunda yeteri kadar sosyal güvenlik merkezi kurulabilir veya kaldırılabilir.”

(Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu; Madde 27)

Taşra teşkilatını oluşturan Sosyal Güvenlik Merkezleri idari işlemler açısından dört kategoriye ayrılmaktadır. Bunlar; Sosyal Güvenlik Merkezleri, Mali Hizmetler Sosyal Güvenlik Merkezleri ve Sağlık Sosyal Güvenlik Merkezleridir. Sosyal Güvenlik Kurumu Taşra Teşkilatı yapılanmasını belirlemek ve görev tanımlarını yapmak amacıyla 01.10.2010 tarih ve 27716 sayılı Resmi Gazete’de “Sosyal Güvenlik Kurumu Taşra Teşkilatı Kuruluş ve Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik” yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. (Ateş,2018:46)

72 maddeden oluşan bu yönetmelik incelenerek Sosyal Güvenlik Kurumu’nun Taşra Teşkilatı’nın işleyişi anlaşılabilir. Yönetmeliğin giriş kısmında hemen sonra 4. Maddede Sosyal Güvenlik Merkezleri’nin hangi nüfus yoğunluklarında nerelerde kurulabileceği açıklanmaktadır.

Sosyal güvenlik merkezinin organizasyonuna yer verilen 8. maddede; Sosyal güvenlik merkezi bünyesinde kurulacak servisler sıralanmaktadır. Yönetmeliğin 10-34. Maddelerinde Sosyal Güvenlik Birimlerinin ve Sosyal Güvenlik Merkezlerindeki servislerin görev ve yetkileri sıralanmaktadır. (Dördüncü ve Beşinci Bölümler)

Altıncı bölümde taşra teşkilatı personelinin, yedinci bölümde komisyonlar ile kurulların görev ve sorumlulukları belirtilmektedir.

Sosyal Güvenlik Kurumu’nun yapısının anlaşılması için merkezlerin ve sayısına ve personel istatistiklerine göz atmak yerinde olacaktır;

Tablo1. 2020 Yılı Sosyal Güvenlik Merkezleri İstatistikleri

Sosyal Güvenlik Merkezleri (Toplam)	558
Sosyal Güvenlik Merkezi	412
Sağlık Sosyal Güvenlik Merkezi	36
Mali Hizmetler Sosyal Güvenlik Merkezi	82
Rehberlik Sosyal Güvenlik Merkezi	28

Tablo 1’e göz atıldığında Sosyal Güvenlik Merkezi sayısının 412 olduğu görülmektedir. Türkiye’de 911 ilçe bulunmaktadır. Her ilçeye bir Sosyal Güvenlik Merkezi kurulması uzun vadeli bir hedef olarak ortaya konulabilir. Bu noktada daha “acil” bir gündem olarak İstanbul’daki sosyal Güvenlik Merkezleri’nin yoğunluğu ele alınabilir. İstanbul gibi 20 milyona yaklaşan nüfusa sahip bir metropolde 39 ilçede sosyal güvenlik merkezi kurulması ihtiyacına karşılık, bazı Sosyal Güvenlik Merkezlerinin birkaç ilçeye yani birkaç milyon kişiye hizmet vermesi hizmet sunumunda sorunlara sebep olmaktadır. Anadolu’da birkaç bin kişinin hizmet aldığı kimi ilçelerde Sosyal Güvenlik Merkezi bulunurken, İstanbul’da yüzbinlerce kişinin hizmet alacağı ilçelerde Sosyal Güvenlik Merkezi bulunmamaktadır. Kısacası yaşanan sorunlara bir çözüm önerisi olarak İstanbul’da 39 ilçeye 39 Sosyal Güvenlik Merkezi kurulması uygundur. Ayrıca Mali Hizmetler, Sağlık ve Rehberlik Sosyal Güvenlik Merkezleri’nin sayısının artırılması ve coğrafi dağılımının düzenlenmesi yerinde olacaktır.

Tablo 2: 2020 Yılı Sosyal Güvenlik Kurumu Personel İstatistikleri

TEŞKİLAT	KAMU PERSONELİ	DİĞER ÇALIŞANLAR	TOPLAM
MERKEZ TEŞKİLATI	3.598	1.376	4.974
TAŞRA TEŞKİLATI	22.267	5.528	27.795
TOPLAM	25.865	6.904	32.769

Tablo 2’de Sosyal Güvenlik Kurumu personel istatistiklerine bakıldığında 2020 yılı itibarıyla 33 bine yaklaşan personel sayısı içerisinde yaklaşık 28 bin personelin taşra teşkilatında görev yaptığı görülmektedir.

Sosyal Güvenlik Kurumu Türkiye’de yaşayan her bir bireye hizmet sunan stratejik bir kurumdur. Türkiye’nin nüfusunun 84 milyon olduğu ve birkaç milyon yabancı uyruklunun da ülkemizde ikamet ettiği göz önüne alındığında personel sayısının yetersiz olduğu aşikardır. Bu sebeple, özellikle Sosyal Güvenlik Kurumu taşra teşkilatında görev yapmakta olan yetişmiş personel sayısının ivedi bir biçimde artırılması önemli bir hedef olarak belirlenebilir.

Sosyal Güvenlik Kurumu'nun personel istihdamında Sosyal Güvenlik bölümlerine öncelik verilmesi, Meslek Yüksek Okulları'ndaki Sosyal Güvenlik bölümlerinin eğitim kalitesinin artırılması bir stratejik bir adım olarak ifade edilebilir. Sosyal Güvenlik Kurumu'nda görev yaptığı süre içerisinde yaptığı işte uzmanlaşan personelin özlük hakları ve maaşların yetersizliği sebebiyle iş/meslek değiştirmesi yetişmiş personelin kaybedilmesine yol açmaktadır. Taşra teşkilatında görev yapan kurum personelinin özlük haklarının ve maaşlarının düzeltilmesi yıllar içerisinde yetişen personelin başka kurumlara ya da başka sektörlere geçişlerinin azaltılması yönünden önemlidir. Kurum içi yükselme sınavlarının niteliğinin artırılması ve objektif kriterlere bağlanması personelin kuruma bağlılığının artırılması açısından elzemdir.

Sosyal Güvenlik Kurumu'nun taşra teşkilatında ortaya çıkan sorunların önemli bir kısmı, gerek başta 5502 ve 5510 sayılı kanunlar olmak üzere ilgili kanunların, gerekse de SGK iş ve işlemlerinin yürütülmesinde amir olan sair mevzuatın (genelge ve yönetmelikler) karmaşık bir yapıya sahip olmasına dayanmaktadır. Bu durum uygulamada yorum farklılıklarına, dolayısıyla uygulama birliğinin sağlanamamasına yol açmaktadır.

Bu noktada, ilgili mevzuatın dil ve anlam olarak açık bir Türkçe ile yeniden düzenlenmesi, personele yönelik mevzuat eğitimlerinin nitelik ve niceliğinin artırılması bir çözüm önerisi olarak sunulabilir. Elbette ki bu yönde bir farkındalığın oluşması, bir politika belirlenmesi ve irade ortaya konulması sunduğumuz bütün çözüm önerilerinin olduğu gibi bu önerinin gerçekleşmesi noktasında da önem arz etmektedir.

Hizmetlerin sunumunda vatandaş odaklılık yeni kamu yönetimi anlayışında önemli bir unsur olarak belirmektedir. Sosyal Güvenlik Kurumu'nda 2006 yılındaki reform sonrasında vatandaş odaklı bir politika izlenmesi amaçlanmıştır. E-Devlet uygulaması, CİMER, ALO 170, Açık Kapı gibi teknolojik altyapıya dayanan uygulamalar bu hedefin önemli bir ayağını oluşturmaktadır. Vatandaşlarda bu uygulamalara yönelik farkındalık arttıkça Sosyal Güvenlik Merkezleri'nin iş yoğunluğunun azalması ve Kuruma yönelik vatandaş memnuniyetinin artması beklenebilir.

Sosyal Güvenlik açıkları, Türkiye'nin kronik problemlerinden birisidir. Yıllar içerisinde artış ve azalış göstermekle birlikte bu soruna kalıcı bir çözüm üretilmemiştir.

Kayıt dışının sebeplerinin ortadan kaldırılması sosyal güvenlik açıklarının minimize edilmesine katkı sağlayacaktır. Böylece hem Sosyal Güvenlik Kurumu'nun işleyişi düzelmiş hem de Türkiye'nin çok boyutlu kronik sorunlarından birisinin olumsuz etkileri azaltılmış olacaktır. Elbette ki bu hedefe sadece Sosyal Güvenlik Kurumu'na yönelik çalışmalarla değil uzun vadeli ve vizyoner ulusal politikalarla ulaşılabilir.

Prim toplama görevinin, Sosyal Güvenlik Kurumu'ndan alınarak tek elden ve Maliye Bakanlığı tarafından yürütülmesi dönem dönem gündeme getirilen bir konudur. 2012 yılından itibaren Sosyal Güvenlik Merkezleri'ndeki veznelerin kaldırılması yerinde bir adımdır. Öncesinde Sosyal Güvenlik Merkezleri içerisinde vatandaş yoğunluğu oluşmaktaydı.

Kayıt dışı istihdamın azaltılması Türkiye'de sosyal güvenlik sisteminin rayına oturması önemli bir stratejik hedefdir. Türkiye'de kayıt dışı istihdam oranının gelişmiş ülkelerin oldukça üzerinde olup, %30-40 düzeyinde seyretmektedir. Bu oranın azaltılması Sosyal Güvenlik Kurumu taşra teşkilatının önemli bir ayağı olan Sosyal Güvenlik Denetmenleri'nin nitelik ve niceliğinin artırılması gerekmektedir. Bunun için Sosyal Güvenlik Denetmenliği'nin yeniden ele alınması eğitim ve uygulama süreçlerinin netleştirilmesi, Sosyal Güvenlik Kurumu içerisinde yetişmiş personelden sınav yoluyla denetmen alımı bu konuda atılacak bir adım olabilir. Ayrıca vatandaşların sosyal güvence farkındalığı bilincinin yükseltilmesi için sözlü, yazılı ve sosyal medyanın etkin kullanımı yoluyla bir politika yürütülmelidir.

Sosyal Güvenlik Kurumu 2008 sonrasında önemli teknoloji altyapı yatırımları yapmıştır. Sağlık Provizyon Aktivasyon Sistemi (SPAS), Mali Yönetim Sistemleri Otomasyonu (MOSİP), Medula Eczane gibi gelişmiş sistemler sayesinde işlemler hızlı bir biçimde yürütülmektedir. Bu programlarda ilk yıllarda sıklıkla yaşanan teknik arızaların ilerleyen yıllarda azaltıldığı söylenebilir. Bu tarz teknolojik altyapı yatırımlarının Sosyal Güvenlik Kurumu için ilerleyen dönemler için artarak devam etmesinin önem arz ettiği ifade edilmelidir.

5. SONUÇ

Sosyal Güvenli Türkiye'de yaşayan her bir bireye hizmet sunan stratejik öneme sahip kurumdur. Bu makalede, Türk kamu yönetimi sistemindeki dönüşümün önemli bir örneği olarak Sosyal Güvenlik Kurumu'nun 2006 reformu ile büründüğü yeni yapı içerisinde taşra teşkilatında yaşanan sorunlara işaret ederek, bazı çözüm önerilerinde bulunmaya çalıştık. 2006 yılında SSK, BAĞ-KUR ve Emekli Sandığı'nın Sosyal Güvenlik Kurumu çatısı altında birleştirilmesini öngören 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu ile 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu özellikle ilk yıllarda uygulamada bu kurumların ayrı ayrı hizmet sunduğu bir yapıda devam etmekteydi. Hatta fiziki olarak bile kurumlar tek bir çatı altında birleşmemiş, sadece tabelalar değişmişti. İlerleyen dönemde bu

konuda yaşanan sorunların belli ölçüde azaltıldığı ve kurumsal bir kimlik olarak Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) kimliğinin hizmet alan ve hizmet sunanlarda belirginleştiği söylenebilir.

Sosyal Güvenlik açıkları meselesi Türkiye'nin ekonomik büyümesi ve kalkınması ile siyasal istikrarından bağımsız olarak ele alınmaz. Türkiye'de belli aralıklarla yaşanan siyasal ve ekonomik istikrarsızlık dönemleri sosyal güvenlik açıklarının artmasına sebep olmaktadır. Bu itibarla, Türkiye'de sosyal güvenliğin geleceğine ilişkin ulusal bir vizyon ortaya konulması kronik bir mahiyet arz eden sorunların giderilmesi açısından elzemdir.

Sosyal Güvenlik Kurumu Taşra Teşkilatı'nda görev yapan personelin özlük hakları ve mali durumunun iyileştirilmesi, yetişmiş personelin iş motivasyonu ve kurumsal bağlılığının artırılması devamlılık ve tecrübe esaslı bir alan olan sosyal güvenliğin hizmet sunumunda kalitenin artmasını sağlayacaktır. Bugüne kadar yapılan teknoloji yatırımlarının artarak devam etmesi ve online hizmet sunumunun genişletilmesi bir başka gündem maddesidir. Sosyal Güvenlik Kurum bu noktada önemli adımlar atmış olmakla birlikte, taşra teşkilatında görev yapan personelin kullanmakta oldukları sistemlerin yenilenmesi ve geliştirilmesi hizmet sunumunda etkinlik ve verimliliğin artırılması açısından önem arz etmektedir.

Sosyal Güvenlik mevzuatının açık, anlaşılır ve belirsizliklerden uzak bir dille yenilenmesi hem alan ve hizmet sunanların problemlerinin çözülmesi açısından önemlidir. Türkiye gibi mühim bir iş gücüne buna mukabil kronik işsizlik sorununa sahip olan ülkelerde kayıt dışı istihdam meselesi ekonomik ve siyasal sebepleri olduğu kadar sosyal ve kültürel sebepleri de olan bir meselelerden birisidir.

Kayıt dışı istihdamı azaltılması ve denetimlerin nitelik ve nicelik olarak standardının yükseltilmesi önemli bir meseledir. Bu noktada gerek Sosyal Güvenlik Kurumu uygulamalarının geliştirilmesi gerekse de vatandaşların konuya ilişkin farkındalık ve bilinç seviyesinin artırılması için yürütülecek çalışmalar her bir bireyin hayat kalitesinin yükselmesi açısından önem arz etmektedir. Üniversiteler içerisinde meslek yüksekokullarında yer alan bir bölüm olarak, sosyal güvenlik bölümlerinin eğitim kalitesinin artırılması ve bu bölümlerden Sosyal Güvenlik Kurumu'na personel istihdamının kolaylaştırılması Kurumun taşra teşkilatının güçlendirilmesi için atılacak önemli adımlardan birisidir. Sosyal güvenlik alanında bugüne kadar önemli akademik çalışmalar yapılmış olmakla birlikte yapılacak yeni ve yetkin çalışmalara duyulan ihtiyaç ise aşikardır. Bu kapsamda lisansüstü çalışmalarda sosyal güvenliğin yeri ve öneminin vurgulanmasına ilişkin teşvik amaçlı uygulamalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

1. 1961 Anayasası, Madde 48,49.
2. 1982 Anayasası, Madde 60
3. 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu, Madde 4,8,27.
4. 5510 sayılı Kanun Madde 1.
5. Sosyal Güvenlik Kurumu Taşra Teşkilatı Kuruluş ve Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliği
6. Aydın M. Kemal, Çakmak Eyüp Ensar, Sosyal Devletin Temelleri, Bilgi (34), 2017 Yaz s.1.
7. Ateş Nursel, Kamu Çalışanlarının İş Tatmini ve Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi: Tekirdağ Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğünde Bir Araştırma, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Tekirdağ, 2018.